//JOHN CAGE AL MACBA//

LLUÍS NACENTA
UNIVERSITAT POMPEU FABRA

L'anarquia del silenci. John Cage i l'art experimental
Museu d'Art Contemporani de Barcelona, 23/10/2009 – 10/01/2010
Comissària: Julia E. Robinson
Producció: Museu d'Art Contemporani de Barcelona i Henie Onstad Kunstsenter de Hovikodden (Noruega)

Una exposició tal com l'entenem habitualment –l'exhibició en determinat espai de material gràfic, escultòric, audiovisual i documental– difícilment podria donar una imatge complerta, o almenys suficientment rica, de l'obra de John Cage. Això no vol dir, naturalment, que no pugui il·lustrar alguns aspectes fonamentals d'aquesta, tot mostrant peces dels artistes plàstics que van influir, van col·laborar o van rebre la influència de Cage, l'obra plàstica del propi protagonista, les seves partitures –el coneixement de les quals té molta més importància en el cas de la música dita experimental que en aquella de caire més tradicional– i documents històrics sobre la difusió i la recepció de les seves creacions. Des d'aquesta segona perspectiva, l'exposició que aquests dies pot veure's al MACBA és excel·lent. A més, el fet que mai fins ara s'hagi presentat un projecte expositiu realment ambiciós sobre John Cage a Barcelona, ni enlloc més de la península –l'exposició John Cage a l'EACC de Castelló de la Plana de la tardor passada, essent molt interessant, no pot comparar-se amb el projecte del Macba–, la converteix en un esdeveniment francament important.

Pel què fa a l'obra plàstica, l'exposició inclou dues peces que, a més de constituir una referència ineludible en el món de John Cage, tenen per si mateixes un paper decisiu en la història de l'art del segle XX: els *3 Stoppages étalon* de Marcel Duchamp, en una rèplica de 1962 signada per l'autor, i els *White Paintings* de Robert Rauschenberg, detonant de la cèlebre peça silenciosa *4' 33"*. Les acompanyen una mostra ben assortida

de la producció plàstica contemporània de l'obra de Cage i estretament vinculada a ella, peces de Nam June Paik com *Magnet TV* i *Zen for Walking,* la pel·lícula d'Andy Warhol *Empire*, versió de la partitura de Jackson Mac Low *Tree Movie*, partitura –que no guió– per a ésser filmada que també és present a l'exposició, al costat de la "interpretació" que en va fer el propi autor, *Box with the Sound of its Own Making* de Robert Morris, *Dirt Painting - for John Cage* de Robert Rauschenberg o, en una línea semblant a la de Jackson Mac Low, la misteriosa *Disappearing Music for Face* de Chieko Shiomi. Les *performance* (tant importants en la producció d'alguns dels qui podem considerar deixebles o seguidors de John Cage) hi són representades en vídeos del *Fluxus Festspiele für Neuester Musik* –on pot veure's la interpretació de Nam June Paik de la partitura de La Monte Young *Compositions 1960 # 10*–, de la *performance* titulada *Zyklus für Wasserreimer* de Tomas Schmit o de *An Evening of Dance Constructions* de Simone Forti. Potser l'única mancança en aquest aspecte és l'escassa presència de l'obra plàstica del propi John Cage. Si bé l'exposició inclou dues intervencions plàstiques seves importants, *Chess Pieces,* una de les poques pintures de John Cage, realitzada per a l'exposició que Marcel Duchamp i Max Ernst van organitzar a la Julien Levy Gallery de Nova York l'any 1944, i la coneguda *Automobile Tire Print*, en col·laboració amb Robert Rauschenberg, hi manca una mostra de la seva obra gràfica, que és prou rica i interessant.

La documentació històrica sobre la difusió i la recepció de l'obra de John Cage, sense ser molt abundant, dóna important informació de primera mà, com la ressenya a la revista *Life* d'un dels concerts en què va dirigir la seva música per a conjunt de percussió, l'any 1943. El marc històric de tota l'exposició el procura el *Diagram of historical development of Fluxus and other 4 dimensional aural, optic, olfactory, epithetical and tactile art forms (incomplete)*, esquema original de George Maciunas que resumeix la producció artística d'avantguarda entre 1900 y 1970, i en què, com afirma el seu autor a l'entrevista filmada que l'acompanya, John Cage ocupa una posició central. Malauradament, una sola vitrina documenta, de forma ben pobra, la recepció de l'obra de John Cage a Catalunya i Espanya, obviant el fet que el grup ZAJ, fundat a Madrid el 1964, constitueix un dels nuclis més importants de recepció de les seves idees a Europa. Sembla que per a conèixer l'activitat del grup ZAJ caldrà desplaçar-se al Museu Reina Sofia de Madrid, que presenta aquests dies una exposició sobre els Encuentros de Pamplona de l'any 1972, comissariada per José Diaz Cuyás, Carmen Pardo i Esteban Pujals.

Un altre eix important de l'exposició consisteix en l'exhibició de partitures, moltes d'elles originals. Aquest apartat inclou tresors rars, com l'esborrany de *Chess Pieces* –del qual Margaret Leng Tan es va servir per a desxifrar i enregistrar, l'any 2003, la música que hi ha escrita sobre el quadre del mateix nom, que ningú havia interpretat fins aleshores–, reproduccions d'algunes de les partitures més importants, i més dignes de ser estudiades per si mateixes, de John Cage, com la del *Concert for Piano and Orchestra* o la de *Fontana Mix*, i, sens dubte una de les peces clau de l'exposició, les partitures de les tres versions –ben diferents entre si– que l'autor va compondre, el 1952, el 1953 i entre 1958 i 1960, de la famosa peça *4' 33"*. També hi ha una rica selecció de partitures escrites per altres autors sota la influència, o en la línia de les de Cage: les magnífiques *Compositions 1960* de La Monte Young, *Anima 7* de Takehisa Kosugi i *In Memoriam to Adriano Olivetti* de George Maciunas, entre moltes d'altres.

La major part de les partitures de Cage tenen al costat uns auriculars en què poden escoltar-se'n bones interpretacions. Aquests estris, i la instal·lació *HPSCHD,* que

ocupa ella sola tota una sala, procuren l'única experiència directa de la música de John Cage que pot tenir-se dins de l'exposició. La tasca fonamental de difondre aquesta música no podia dur-se a terme, naturalment, dins l'espai expositiu, sinó mitjançant la programació paral·lela d'un cicle de concerts. El MACBA ha acompanyat l'exposició amb un ampli ventall d'activitats paral·leles, activitats destinades a un públic entès, com el curs monogràfic que Carmen Pardo va impartir l'abril passat, d'altres de caire educatiu i lúdic, com un *Musicircus* per a nens, i també dos concerts, en el petit auditori del museu, a càrrec de Margaret Leng Tan i del duo format per Malcolm Goldstein i Matthias Kaul. Altres institucions culturals de la ciutat han contribuït a completar la imatge que els barcelonins podem formar-nos, aquesta tardor, de la riquíssima tasca creativa que va dur a terme John Cage: el Mercat de les Flors, que programa diverses actuacions de la darrera gira de la Merce Cunningham Dance Company, l'Arts Santa Mònica, la Fundació Antoni Tàpies i l'Institut del Teatre. Aquests organismes pertanyen al món de les arts plàstiques i escèniques. Les institucions musicals de la ciutat sembla que miren cap a una altra banda. L'Auditori s'ha limitat a programar un únic concert que, si bé comptava amb la valuosa presència de Margaret Leng Tan, va veure's enfosquit per la deficient interpretació que el grup BCN 216 va fer de la peça *Thirteen* –una interpretació en què els integrants d'aquest grup van demostrar un profund desconeixement de la música que tenien entre mans. La resta d'institucions musicals no ha fet res. Això ens dóna a entendre que el col·lectiu musical segueix sent, dins el panorama artístic de la ciutat, aquell que, incomprensiblement, es manté més allunyat de l'obra d'un dels compositors més rellevants i influents del segle passat.